

TAŞLICALI YAHYA'NIN GAZELLERİNDE YAŞLILIK*

Beytullah ÇINAR**

Öz

Bu çalışmada, yaklaşık bir asırlık ömrüne pek çok önemli eser sığdırmış olan Taşlıcalı Yahya'nın gazellerinde yaşlılık konusu değerlendirilmiştir. Yaşlılık şairin kimi zaman yekahenk gazellerinde kimi zaman da müstakil beyitlerinde işlenmiştir. Bu şiirler Yahya'nın gazelleri göz önünde bulundurulduğunda azımsanmayacak kadar çoktur. Ayrıca bu durum Yahya'nın yaşlılık döneminde de şiiri bırakmadığını göstermektedir. Yahya Divanı'nda bulunan yaşlılık konulu şiirler elin titremesi, gözlerin bozulması gibi alt başlıklar hâlinde sıralanıp incelenmiştir. Bu incelemeler doğrultusunda şiirin gerçeklikle olan ilişkisi divan şiiri özelinde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca incelenen gazellerden hareketle Yahya Divanı'nın tenkitli basımını yapan Mehmed Çavuşoğlu'nun nüshaları tanıtırken A nüshasının Yahya'nın gençliğinde tertip edilmiş bir nüsha olduğuna dair tezi yeniden ele alınmıştır.

Anahtar Sözcükler: *Divan Şiiri, Yahya Bey (ö. 1582), Yaşlılık, Mehmed Çavuşoğlu*

THE SUBJECT OF ELDERLINESS IN THE GHAZELS OF TAŞLICALI YAHYA

Abstract

This research evaluates the subject of elderliness in the ghazels of Taşlıcalı Yahya who has been created many valuable works through in his nearly a century of life. The subject of elderliness discussed occasionally in both his uniquely harmonic ghazels and his distinct couplets. These poems are too many to consider in regards to Yahya's all ghazels, therefore, this clearly

---

* Bu makale, **IV. Uluslararası Dil ve Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu** (25-27 Ekim 2018 / Ankara-Türkiye)'unda sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

** Arş. Gör., Ankara Üniversitesi, DTCF, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
e-posta: bcinar993@gmail.com

points out that Yahya did not quit writing poems even in his old ages. The poems about the elderliness subject inside Yahya's Divan were examined in the form of subtitles such as athetosis and the deterioration of eyesight. In light of these examinations, the relation between poetry and reality has been tried to be evaluated in terms of divan poetry. In virtue of reviewed ghazels, Mehmed Çavuşoğlu who made a critical publication of the Yahya's Divan, his thesis about the copy A was a copy of Yahya's youth was re-considered while he was introducing the copies.

Keywords: *Ottoman Poetry, Yahya Bey (d. 1582), Elderliness, Mehmed Çavuşoğlu*

Giriş

Sanat, gerçekliğin bir biçimde yeniden kurgulanmasıdır. Şiir bu kurgu biçimlerinden biridir. Şiirin malzemesi olan gerçeklik iç ve dış gerçeklik olarak ele alınabilir. İç gerçeklik soyut, aklî olanı; dış gerçeklik ise somut, hissî olanı kapsamaktadır. Bilindiği üzere edebî sanatlar da bu gerçekliklerin ilişkilene biçimleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Lâle vü gül şanmañuz her cānibi zeyn eyleyen

La‘l-i dilber ĥasretinden ĥanlar aĥladı zemīn

K .13/6 (Çavuşoğlu 1977: 63)

beytiyle daha iyi anlaşılacağı üzere; bahar gelmiş, lale ve gül açmıştır. Bu, beş duyuyla algılanabilecek dış gerçekliktir. Şiir, bu gerçekliğin doğrudan ifade edilmesi değildir. Burada devreye giren, dış gerçekliğin iç gerçeklikle ilişkilene biçimidir. İkinci mısradaki gül ve lalenin açmasına yeryüzünün sevgilinin hasretinden kanlar ağlaması sebep gösterilmiştir. Bu, ilişki biçimlerinden biridir. Bunun edebiyattaki terim karşılığı ise hüsn-i ta‘lîdir.

Bu çalışmada üzerinde durulan gerçeklik "yaşlılık"tır. Yaşlılık "insanın fiziksel ve sosyal varlığı açısından" ele alınabilir (Aslanbaş, 2010). "Biyolojik açıdan yaşlanmak, geri dönüşü olmayan, tüm canlılarda görülen, canlının sahip olduğu bütün işlevlerde azalmaya sebep olan ve evrensel bir süreçtir." (Aslanbaş 2010: 40) şeklinde "fiziksel varlık açısından" tanımlanabilir.

'Sosyal varlık açısından' "Yaşlanma, yaşam içinde bir değişim sürecini ifade ederken ve bireylerin bireysel değişimlerinin anlamı, önemi, birey üzerindeki etkisi, yaş aracılığı sosyal gerçeklik tarafından oluşturulurken yaşlılık, birey açısından, toplumsal anlamda belirli toplumsal statülerin ve rollerin bazılarının kaybedilmesi bazılarının kazanılması olarak tanımlanabilmektedir." (Aslanbaş 2010: 56). Tanımlardan yola çıkılarak yaşlılık için yukarıdaki gibi iki boyutlu bir gerçeklik düşünülebilir. Biri fiziksel değişimler şeklinde dış yaşlılık, diğeri toplumsal kazanımlar ya da yitimler şeklinde iç yaşlılık olarak tanımlanabilir. Dış yaşlılık, saç sakal ağarması, görme bozukluğu, belin/boyun iki büklüm olması vb. ile iç yaşlılık ise olgunluk, dinginlik vb. ile içeriklendirilebilir.

Yahya gibi yaklaşık bir asır ömür sürmüş bir şairin yaşlılık dönemlerinde eğer şiir yazmaya devam etmişse şiirlerinde yaşlılık hâllerinden bahsetmiş olması gayet doğaldır. Genç bir şair de elbette şiirlerinde yaşlılığı işleyebilir. Ama hem Mehmed Çavuşoğlu'nun hazırladığı Divan metninin sunuş yazısındaki ve nüshaları tanıtırken A nüshası hakkındaki ifadeleri (1977: X, XII) hem de Yahya'nın gazellerinden 7'sinin ve bu gazellerin dışında kalan gazellerde dağınık olarak bulunan 11 beytin yaşlılıkla ilgili olması bu bağlamda dikkate değerdir. Bütün bunlar birlikte düşünüldüğünde Taşlıcalı Yahya'nın ömrünün son anlarına kadar şiir yazdığı sonucuna varılmaktadır.

I. Yaşlılığın Divan Şiirinde İşlenme Biçimleri

Divan şiiri gibi dış gerçeklikle sıkı ilişkileri olan bir geleneğin ürünleri incelendiğinde içinde bulunulan maddi koşulların şiirdeki yansımaları hemen göze çarpar. Örneğin doğanın bütün canlılığıyla şiirlerde nasıl işlendiği her divanda görülebilir. Mevsimler, sevgilinin fiziksel özellikleri, yine sevgilinin hâl ve tavırları şairler tarafından gözlemlenerek şiirde yeniden kurgulanmıştır. Yukarıda sayılan konular dışında "yaşlılık" da divan şiirinde işlenen konular arasında yer almıştır.

Nedür bu faşl-ı hazân didüğüñ nazar kıl kim

Dü-müy şekli gibi gösterür saña elvân

K.40/10 (Tarlan 2005: 141)

Ne hikmet ola 'aceb mevsim-i zemistânî

Ki pîr gibi lu'âb akıdur yire devrân

K.40/11 (Tarlan 2005: 141)

İnsan ömründeki dönemler mevsimlere benzetildiğinde sonbahar ve kış, ömrün son dönemlerine karşılık gelir (Batislam 2003: 155, 162, 169, 171, 173). Ahmet Paşa'nın hazâniyyesinde geçen yukarıdaki beyitlerin ilkinde yaşlılık hâllerinden saçın sakalın ağarması ile sonbaharda etrafın rengârenk, alacalı olması (Tolasa 2001: 428; Batislam 2003: 157; Mum 2006: 132); ikinci beyitte ise yaşlı bir kimsenin ağzından salya akıtması ile kışın oluşan buz sarkıtları arasında kurulan ilgi bu benzerliği ortaya koymaktadır (Tolasa 2001: 428).

‘Ömr menşûri ki āhir ola möhr urmağ için

Eyledi kıddümi bu çarḥ-ı sitem-ger ḥâtem

K.19/34 (Tarlan 1997: 74)

Zülfüñ hevâsı gitmedi başdan şu ḥadde kim

‘Ömr-i dirâz kâmetümi uş ḥam eyledi

G.613/6 (Tarlan 1997: 531)

Necati Bey Divanı'ndan alınan yukarıdaki beyitlerde yaşlılıkla birlikte belin/boyun iki büklüm olması işlenmiştir. İlk beyitte bir fermana benzetilen ömrün sonuna geldiğinde artık mührün vurulması için feleğin boyu hatem gibi iki büklüm etmesi; ikinci beyitte ise yaşlılık sebebiyle boyun iki büklüm olması yüzünden sevgilinin kıvrıkcık saçının hatırdan gitmemesi arasında ilişki kurulmuştur (Çavuşoğlu 1971: 218-219).

Yaşlılık, diğer taraftan gençlikle beraber bir tezat unsuru olarak veya "pir" kelimesiyle olgunluk ifade etmek üzere kullanılmıştır (Yaraşır 1996: 339; Eren 2004: 23; Felek 2007: 142, 249; Kaya 2010: 99).

Yahya'nın da yaşlılıkla ilişkilendirdiği belin/boyun iki büklüm olması ve vücut zayıflığı ise divan şiirinde genellikle âşık tipinin fiziksel özellikleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Yaraşır 1996: 497, 511; Günyüz 2001: 294; Eren 2004: 113, 301, 311; Felek 2007: 447, 463; Kaya 2010: 215).

I.a. Taşlıcalı Yahya'nın Yaşlılığı ve Divanı'nda Yaşlılık

Taşlıcalı Yahya'nın yaşıyla ilgili olarak Âşık Çelebi "Sinni daḥı şeyḥūḥetdedür." (Kılıç 2010: 677), Hasan Çelebi "rūzgâr-dīde vü kâr-âzmüde" (Kutluk 1981: 1077) ve Gelibolulu Âlî "Gālibā ḥisāb-ı ‘ömri seksenden ziyāde iken rıḥlet itmiş idi." (İsen 1994: 289) demiştir.

Ayrıca Yahya Kanuni'ye sunduğu bir kasidede yaşının seksene vardığını söylemiştir:

Ƙapuñda ay u gün gibi birer nân ıssı olsunlar

Sevündür seksene yetmiş Ƙuluñı eyle ihsânı

K.16/44 (Çavuşoğlu 1977: 75)

Bu kaside Kanuni'ye Zigetvar Seferi'nde 973-74 (1566)'te sunulmuş olmalıdır. Nitekim seferin Balkanlara yapıldığı kasidenin içeriğinden anlaşılmaktadır (kūh-ı Balkanı). Zigetvar'dan önceki Balkan seferi ise 949-50 (1543)'de Estergon'a yapılmıştır. Gelibolulu Âli 982 (1574-75)'de Yahya ile sohbet ettiğini (İsen 1994: 287), onun 983 (1575-76)'e kadar hayatta olduğunu söylüyor (İsen 1994: 289). Kafzade Faizi ve Riyazi tezkirelerinde ise ölüm tarihinin 990 (1582-83) civarında olduğu aktarılmıştır (Kayabaşı 1997: 605; Açıkgöz 2017: 351).

Bütün bu bilgilerden hareketle Taşlıcalı Yahya'nın doksan küsur yaşında vefat ettiği söylenebilir.

I.a.1 Taşlıcalı Yahya Divanı'nın Nüshalarının Değerlendirilmesinde Yaşlılık Beyitlerinin Rolü

Taşlıcalı Yahya, Divanı'nı ölümüne kadar birkaç kez tertip etmiş, şiirlerini sürekli gözden geçirmiştir (Çavuşoğlu 1977: X).

Sürür-ı sîne nūr-ı dīde olan haţţ-ı zībāsı

NiƘāb-ı şāhid-i ma' nā mıdur yā sāye-i Tübā

G.1/6 (Çavuşoğlu 1977: 279)

beytinin aparatta A nüshasında, nüsha farkından ziyade varyant olarak değerlendirilebilecek şekilde

NiƘāb altında bir Yūsuf-cemāli görmek isterseñ

Görinsün perde-i nazm içre saña şāhid-i ma' nā

olarak değiştirilmesi Mehmed Çavuşoğlu'nun görüşünü ispatlar niteliktedir.

Hazırlanan Divan'ın hem sunuş yazısında hem de nüshaların tanıtımında A nüshasının tertip edilmiş en eski nüsha olduğu ileri sürülmüştür (Çavuşoğlu 1977: X, XII). Aşağıda sıralanan yaşlılık şiirlerinden yalnızca 'dişlerin dökülmesi'nin işlendiği gazel A nüshasında bulunmaktadır. Bu da yaşlılıkla alakalı 50 beytin yalnızca 5'inin A

nüshasında olduğunu göstermektedir. Ayrıca yukarıda Yahya'nın yaşının seksene ulaştığını dile getirdiği kaside de A nüshasında bulunmamaktadır.

1. Yaşlılık Örnekleri

Yaşlılığın iç ve dış olarak iki alt başlıkta ele alınması gerektiği daha önce belirtilmişti. Taşlıcalı Yahya'nın gazellerinde yaşlılığın daha çok dış özellikleriyle ele alındığı görülmektedir. Söz konusu 50 beytin 44'ünde durum böyledir.

a. Saçın Sakalın Ağarması

Subh-ı şādık gibi ey ğāfil ağardı şakaluñ

Ħaberuñ yok seni penbeyle boğazlar eceluñ

G.220/1 (Çavuşoğlu 1977: 420)

beytinde tan yerinin ağarması gibi sakalların da zamanla ağardığı ifade edilmiştir. Ağaran sakallar pamuğa benzetilmiştir. Hasılı yaşlılık demleri ağır ağır gelmiş, sakallar ağarmış pamuk gibi olmuştur. Son zamanların habercisi olan ecel de pamuk gibi olan bu sakallarla yaşlanmış kimsenin canını alacaktır.

Bi- 'aynihi ağaran pīr-i şālihe beñzer

Köpürse şevk-ı cemāl ile cūşa gelse cemel

G.240/3 (Çavuşoğlu 1977: 432)

beytinde coşkunluk zamanında ağızdan köpükler saçan bir deve yaşlanıp sakalları ağaran iyi bir insana benzetilmiştir.

Bu beyāz-ı müy ile Yaḥyā şanasın rüyumuñ

Ṭāyir-i kıdsī gibi var nūrdan bāl ü peri

G.469/5 (Çavuşoğlu 1977: 567)

beytinde yüz kutsal kuşa, yüzün iki yanından uzamış ve ağarmış olan sakal da bu kutsal kuşun nurdan kanatlarına benzetilmiştir.

b. Belin/Boyun İki Büküm Olması

Hāk idi aşluñ aña māyil olup hemçü nihāl
Rūzgār ile dirīgā iki kat oldı belūñ

G.221/4 (Çavuşoğlu 1977: 421)

beytinde “Her şey aslına rücu eder.” sözünden hareketle zaman geçtikçe insanın bir fidan gibi aslı olan toprağa doğru eğildiği hüsn-i ta’lil yoluyla ifade edilmiştir.

Var ise gevher-i ‘ömri yavı kılduñ egilüp
Arayup bulmağ olupdur anı tül-ı emelūñ

G.221/7 (Çavuşoğlu 1977: 421)

beytinde ömür cevherinin, yaşlılıkta belin bükülmesiyle düşürülmesi/yitirilmesi ve artık tek arzusu o cevheri bulmak olan yaşlı bir kimsenin hâli resmedilmiştir.

İki kat oldı vücudum kocadum kat kaldum
Melekü’l-mevt selāmını egildüm aldum

G.273/1 (Çavuşoğlu 1977: 452)

beytinde yaşlılıkla ömrünün sonuna geldiğini idrak eden şair, bükülmüş beliyile âdeta ölüm meleğine hürmet ederek eğilip selamını alacağını dile getirmiştir.

c. Dişlerin Dökülmesi

Pīr olduğumca dişlerümüñ düşdi gevheri
Dīvānī sīne döndi benüm dişlerüm yeri

G.466/1 (Çavuşoğlu 1977: 565)

beytinde dişleri dökülmüş yaşlı bir kimsenin diş etleri divani hatla yazılmış bir "sin" harfine benzetilmiştir.

Şarşıldı düşdi cümle hazān yaprağı gibi
Esdi fenā vilāyetinüñ bād-ı şarşarı

G.466/2 (Çavuşoğlu 1977: 565)

beyti, gazelin tamamının dişlerin dökülmesinden bahsetmesi sebebiyle bu bağlamda anlaşılmalıdır. Sonbaharda esen rüzgârlar ağaçların yapraklarını döküğü gibi yaşlılıkta esen ölüm rüzgârları da ağızdaki dişleri döküştür.

Yaḥyā yüzüm buruşdı şadef kâsesi gibi

Aldurdu cevherini şanasın ki cevherî

G.466/5 (Çavuşoğlu 1977: 565)

beytinde dişleri dökülen bir kimsenin buruşmuş yüzü midye kabuğuna benzetilmiştir.

ç. Vücudun Zayıflaması

Ḳasr-ı memātuma şanasın nerdibāndur

Sīnem kemüklerine nazar eyle fi'l-mesel

G.247/1-2 (Çavuşoğlu 1977: 437)

beytinde yaşının ilerlemesiyle birlikte vücudu zayıflamış bir kimseden bahsedilmektedir. Âdeta ölüm bir saraydır, zayıflıktan beliren kaburga kemikleri de bu sarayın merdivenleridir.

d. Yüzün Buruşması

Āh kim Çīn eyledi Rūmı mürūr-ı rüzgār

Rūhuma yüz vech ile gösterdi rāh-ı rihleti

G.445 (Çavuşoğlu 1977: 553)

beytinde Rum beyaz, kırıksız yüz olmalıdır. Nitekim sevgilinin yüzü Rum topraklarına benzetilir. Çin ise Rum ile birlikte îhâm-ı tenâsüp oluşturmakla birlikte kırıksızlığı ifade etmektedir. Hasılı geçen zaman yüzü kırıştırır. Bu kırıksızlıklar ise yola benzer. Yaşlı insanın yüzündeki kırıksızlıklar da ahiret yurduna gidişin başka başka yollarını gösterir.

Pīrlükden çīn çīn oldu faḳīrūñ peykeri

Rūm deryāsın ṭalazlandurdu āhum şarşarı

G.469/1 (Çavuşoğlu 1977: 567)

beytinde yaşlanan bir kimsenin yüzü, kırış kırış olmasıyla deniz dalgasına benzetilmiştir. Yukarıdaki beyitte de üzerinde durduğumuz üzere Rum yüzü

teşbih edilir. Rum deryası ise Akdeniz'dir. Akdeniz de adından anlaşılacağı üzere beyaz yüze teşbih edilmiştir. Âşığm ahının rüzgârından dalgalanan Akdeniz gibi yaşlanan kişinin yüzü kırış kırış olmuştur.

e. Yüzün Ağarması

Pîrümüj 'Osmân-ı Zî'nnüreyne döndi çihresi

Pür-ızıyâ itdi yüzüm cāmın o rüy-ı enveri

G.469/3 (Çavuşoğlu 1977: 567)

beytinde yaşlandıkça açılan ten renginden bahsedilmektedir. Yüzü sağ ve sol yanlarıyla sunup Hz. Osman'ın Hz. Muhammed'in iki kızıyla evlenmesi sonucu sahip olduğu lakabı telmih eden şair bu vesileyle pirinin ağarmış yüzünü anlatmıştır.

Karası görünmeyen deryâ-yı nûruñ 'aynıdur

Her ağarmış aşfıyānuñ şüret-i zibāları

G.469/4 (Çavuşoğlu 1977: 567)

beytinde sufilerin ağarmış yüzleri nur denizine benzetilmiştir ve nurun olduğu yerdeki kamaşmadan dolayı siyahlıklar görünmeyeceği ifade edilmiştir.

f. Elin Titremesi

Sararup havf-ı zevāl ile hilāle döndüñ

Dāyimā pençe-i hürşid gibi ditrer elüñ

G.221/3 (Çavuşoğlu 1977: 421)

beytinde zeval, hilal ve hurşid kelimeleriyle kurulan tenâsüp aracılığıyla yaşlılık anlatılmıştır. Şair yaşlanmış olan kimseleri saran yok olma korkusunun onları sarartıp soldurduğunu ve belini büktüğünü söylüyor. İkinci mısradan da yaşlının titreyen eli güneşin titrek ışıklarına benzetilmiştir.

g. Gerdanın Sarkması

Rūhum aşlına rücū´ide gibi ey Yaḥyā

Pīr olup gerdenümi cānib-i ḥāke şaldum

G.273/5 (Çavuşoğlu 1977: 452)

beytinde daha önceki bir beyitte de geçen asla rücu etme meselesi işlenmiştir. İnsanın iki boyutlu varlığının işlendiği beyitte yaşlanan bireyde ruh asıl vatanına yani ahirete gitmeye hazırlanırken beden de mayası olan toprağa doğru meyletmiştir.

ğ. Gözlerin Bozulması

Gözlerüme gözlüğüm olur hemîşe kol kanad

Eylesem bülbül gibi gülzār-ı nazma dikkati

G.445/3 (Çavuşoğlu 1977: 553)

beytinin bulunduğu gazel yaşlılığın ayrı ayrı boyutlarıyla ele alındığı bir yekahenk gazeldir. Şair yaşlanan bir kimsenin gözlerini kapalı istiare yoluyla himayeye muhtaç bir şeye benzetmiştir. Yaşlılıkla görme kaybı yaşayan şair şiirle meşgul olduğu zamanlarda artık gözlük kullanmaya başlamıştır.

h. İç Yaşlılık

Seni mānend-i ḥarāmī şoyup öldürmek için

Geliser yoluña derbend-i fenāda ecelün

G.221/8 (Çavuşoğlu 1977: 421)

beyti yukarıda ayrımı yapılan iç ve dış yaşlılık kavramlarından iç yaşlılık kapsamında değerlendirilebilir. Çünkü ortada somut bir gerçeklik yoktur. Ecelin yaklaşması, sonun geldiğinin hissedilmesi soyut bir durumdur. Bu beyitte şair yaşlılığın gelmesiyle artık ecelin kapıda olduğunu onun âdeta bir harami olup yok olma boğazında beklediğini teşbih yoluyla anlatmıştır. Ecel, bu dünyadan kefen dışında varlığı olmaksızın ayrılan insanı bir harami gibi soymak, bütün varlığını elinden almak ve sonunda onu öldürmek için beklemektedir.

Derdā ki aldı ayağımı sāķī-i ecel

Gel ey ṭabībüm ayrılacak demler oldı gel

G.247/1-1 (Çavuşoğlu 1977: 437)

beytinde ecel bir sakiye benzetilmiştir. Ömür meyhanesinde kendisinde sunulan ömür şarabını içmiş olan yaşlının artık meyhaneden kalkma vakti gelmiştir. Gençlik demlerinde içkiyi sunan saki sevgiliyken yaşlılık dönemlerinde kadehi elden alan ecel sakisidir. Kadehinin elinden alınmasıyla son zamanlarının geldiğini anlayan kişi ise son bir kez sevdiğini görmek ister. Nitekim yaşlılık, son demler insanın geçmişine en çok özlem duyduğu, en büyük vicdan hesaplaşmalarının yaşandığı zamanlardır.

Gün gibi pîr-i cihân-dîde olunca ehl-i hâl

Cân gibi bu 'âlem-i bālāya olur himmeti

G.445/4 (Çavuşoğlu 1977: 553)

beytinde güneş, görmüş geçirmiş bir yaşlıya benzetilmiştir. Yine iç yaşlılık içinde değerlendirebilecek olan bu beyitte yaşlılığında belirli bir olgunluğa erişmiş olan kimsenin dünyayla artık işinin olamayacağı vurgulanmıştır. Artık dünya dertlerini çekmek, onlar için çalışıp çabalamak yoktur. Yüce âlem yani ahiret için çalışmak vakti gelmiştir.

Sonuç

Taşlıcalı Yahya yaklaşık bir asırlık ömrünün sonuna kadar şiir yazmaya devam etmiştir. Büyük olasılıkla yaşlılık dönemine ait olan şiirlerinde yaşlılığın çeşitli hâllerini işlemiştir.

M. Çavuşoğlu'nun Divan'ın girişinde sözünü ettiği Yahya'nın Divan'ını ömrünün sonuna kadar elinden düşürmemiş olduğu tezi değerlendirilen yaşlılık şiirleriyle desteklenmektedir. Ayrıca yukarıda verilen örneklerin A nüshasında bulunmaması da Yahya'nın Divan'ını ömründe birkaç kez tertip ettiği tezini ispatlar niteliktedir. Çavuşoğlu'nun da dediği gibi A nüshası Taşlıcalı Yahya'nın gençlik yıllarında yazdığı şiirlerden oluşmaktadır.

Bu çalışmada şiirin gerçeklikle olan ilişkisine “yaşlanmış” bir şairin Divan'ından hareketle değinildi. Yaşlılığın nerdeyse bütün koşullarıyla bu şiirlerde işlendiği görüldü. Tam da bu noktada Riyazi'nin "Rûm'da zebân-ı vukû', şîr-i Yahyâ'dur" (Açıkgöz 2017: 349) ifadesi dikkate değerdir.

Hânekâhında fenâ 'âleminüñ ey Yahyâ

Haylî pîrâne düşüpdür bu müselleme gâzelüñ

G.221/9 (Çavuşoğlu 1977: 421)

Kaynakça

- Aslanbaş, Merve (2010), Marcus Tullius Cicero'nun Düşüncesinde Yaşlılık Kavramının İncelenmesi, Gazi Üniversitesi SBE YL Tezi.
- Âşık Çelebi (2010), *Meşâ'irü's-Şu'arâ: İnceleme-Metin* (haz. Filiz Kılıç), İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, C. 2, İstanbul.
- Batıslam, H.D. (2003), "Divan Şiirinde Hazan", Diriozler Armağanı, Prof. Dr. Meserret Dirioz ve Haydar Ali Dirioz Hatıra Kitabı, Köksal M. F., Baykoca A. N., Ed., Bizim Büro Basımevi, Ankara, s.155-174.
- Çavuşoğlu, Mehmed (1971), *Necâti Bey Dîvânı'nın Tahlili*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Çavuşoğlu, Mehmed (1977), *Yahyâ Bey: Dîvan (Tenkidli Basım)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, İstanbul.
- Dilçin, Cem (1983), *Yeni Tarama Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara.
- Eren, Abdullah (2004), Şeyhülislam Yahya Divanı'nın Tahlili, Atatürk Üniversitesi SBE Doktora Tezi.
- Felek, Özgen (2007), Fehîm-i Kadîm Dîvânı'nın Tahlili, Fırat Üniversitesi SBE Doktora Tezi.
- Gelibolulu Mustafa Âlî (1994), *Künhü'l-Ahbâr*'ın Tezkire Kısmı (haz. Mustafa İsen), AKM Yayınları, Ankara.
- Günyüz, M. Erdem (2001), Ahmedî Divanı'nın Tahlili, C. I, İstanbul Üniversitesi SBE Doktora Tezi.
- Kaya, Gülşen (2010), Mihrî Hâtun Divânı'nın Tahlili, Fırat Üniversitesi SBE YL Tezi.
- Kayabaşı, Bekir (1997), Kâf-zâde Fâ'izî'nin Zübdetü'l-Eş'âr'ı, İnönü Üniversitesi SBE Doktora Tezi.
- Kınalı-zade Hasan Çelebi (1981), *Tezkiretü's-Şuarâ* (haz. İbrahim Kutluk), TTK Yayınları, C. 2, Ankara.
- Mum, Cafer (2006), "Divan Şiirinde Hazâniye ve Bâkî'nin Hazâniyesi", Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, s. 127-151.
- Riyâzî (2017), *Riyâzü's-Şuara* (haz. Namık Açıkgöz), e-kitap, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Tarlan, A. Nihat (1997), *Necati Beg Divanı*, MEB Yayınlar, İstanbul.
- Tarlan, A. Nihat (2005), *Ahmet Paşa Divanı*, MEB Yayınları, İstanbul.

Tolasa, Harun (2001), *Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası*, Akçağ Yayınları, Ankara.

Yaraşır, Ömer (1996), *Nedim Divânı'nın Tahlili*, Trakya Üniversitesi SBE Doktora Tezi.

<http://kubbealtilugati.com/>

Ek: Taşlıcalı Yahya Divanı'nda Diğer Yaşlılık Örnekleri

Cidâr-ı köhne gibi düşmege тұrur her pîr
Hüner budur ki ide kıble cānibine sūcūd
G.50/4 (Çavuşoğlu 1977: 312)

İki kıat oldı kıaddüm hāneķāh-ı dehre pîr oldum
Bi-ķamdi'llāh vücūdumda benüm dāl-i 'ibādet var
G.60/7 (Çavuşoğlu 1977: 319)

Tîrūñ revādur olsa dü-tā kıaddüme 'aşā
Bu hāneķāh-ı ğamda çü pîr itdi rüzġār
G.61/3 (Çavuşoğlu 1977: 319)

Döndüñ ey pîr-i dü-tā secdeye varmıř dāla
Olmaya ki seni ħod-bīn ide 'ayn-ı amelüñ
G.221/2 (Çavuşoğlu 1977: 421)

Şol yıkılmaġa тұran köhne binaya beñzer
Dār-ı dünyāda dü-tā ķāmetüñ ile meselüñ
G.221/6 (Çavuşoğlu 1977: 421)

Ma'rifet mīveleri egdi vücūdum tالın
Rā gibi ġayret ile baħr-i kemāle tالدum
G.273/2 (Çavuşoğlu 1977: 452)

Rüzġār ile dü-tā oldı nihāl-i bedenüm
Āħir-i māh gibi ġāyet ile alçaldum
G.273/4 (Çavuşoğlu 1977: 452)

Ķocaldum iki kıat oldum ecel bār-ı ġirānından

Yıkılmağa teveccüh eylemiş köhne bināyam ben

G.311/6 (Çavuşoğlu 1977: 475)

Tīri tañ mıdur dü-tā kıddüme olursa ‘aşā

Ĥānekāh-ı ğamda pīr itmiş durur cānān beni

G.512/6 (Çavuşoğlu 1977: 592)

Şacı aĝarur ādemüñ karlu taĝa döner başı

‘Ömri bahārını anuñ āĥir iden şitā gelür

G.126/3 (Çavuşoğlu 1977: 361)

Pīr-i ‘ışk oldum depem aĝardı ey Yahyā benüm

Ṭūr-veş envāra ĝarķ itdi bahāristānumuz

G.165/7 (Çavuşoğlu 1977: 386)

Şakal aĝardı kefen boynumuza taķıldı

Cānib-i āĥirete gitmege ĥāzırlanuruz

G.177/4 (Çavuşoğlu 1977: 393)

Gıceyi gündüze katup ecelüñ geldi senüñ

Ya ‘nī ey pīr siyāh iken aĝardı şakaluñ

G.220/8 (Çavuşoğlu 1977: 420)

Ey kara günlü seher gibi aĝardı şakaluñ

Ĥaberüñ yok kefenüñ boynuña taķdı ecelüñ

G.221/1 (Çavuşoğlu 1977: 421)

Aķ ridādur eñegüñ baĝlamaĝ için meselā

Senüñ ol tār-ı kefen gibi aĝarmış şakaluñ

G.221/5 (Çavuşoğlu 1977: 421)

Aĝardı rüy-ı siyāhumda kara döndi şakal

Ĥarayı aĝa boyamış Ĥudā-yı ‘azze ve cell

G.240/1 (Çavuşoğlu 1977: 432)

Yüzinde aķ şakalı şanki pīr-i fānīnüñ

Sürür-ı sīne olupdur ya nūr-ı ‘ayn-ı ‘amel

G.240/4 (Çavuşoğlu 1977: 432)

Münevver oldu ağardukça çihre-i Yahyā
Tururdu nişfi tutulmuş kamer gibi evvel

G.240/5 (Çavuşoğlu 1977: 432)

Ağarup gün gibi müstağrak-ı envār oldum
Sāye-veş yüz karasın rüy-ı zemīne çaldum

G.273/3 (Çavuşoğlu 1977: 452)

Ak şakal olmuş cemāli gülşeninüñ zīneti
Kıplamış gün yüzini Hakkıñ şehāb-ı rahmeti

G.448/1 (Çavuşoğlu 1977: 555)

Kendüyi envār ile hemvār idüp müy-ı sefid
Yüze gelmiş şanasın emvāc-ı bahr-i 'izzeti

G.448/2 (Çavuşoğlu 1977: 555)

Bu beyāzü'l-vechi fi'd-dāreyn aña olmuş naşīb
Kāmet-i Tübāsını açmış bahār-ı devleti

G.448/3 (Çavuşoğlu 1977: 555)

Zāt-ı pākine maḥāsinler yaraşmış gün gibi
Nūra garķ itmiş anı berg-i dıraht-ı hey'eti

G.448/4 (Çavuşoğlu 1977: 555)

Gülşen-i 'ālemde ey Yahyā misāl-i yāsemīn
Ak libās olmuş aña hürşid-i nūrāniyyeti

G.448/5 (Çavuşoğlu 1977: 555)

Tañ yirine döndi ağarmağa yüz tutdı şakal
Zulmetüm nūr ile tağıldı iki yıldan beri

G.469/2 (Çavuşoğlu 1977: 567)

Beyāza çıkdı sevādı şahīfe-i 'ömrüñ
Beşāret itdi baķā mülkini beşir-i ecel

G.240/2 (Çavuşoğlu 1977: 432)

Yaşı Yahyānuñ çoğalduķça Neciyyu'llāh gibi

Oldı Hāķ deryāsınuñ ğavvāş-ı baħr-i ħikmeti

G.445/5 (Çavuşoğlu 1977: 553)

Tōp-ı ħavādis ile ħarāb oldı cümle ten

Gūyā zebānum oldı bedensüz ħişār eri

G.466/3 (Çavuşoğlu 1977: 565)

Aķçam dükendi cümle çıķup gitdi dişlerüm

Bürç-i vücūdumuñ yine tölündi Ūlkeri

G.466/4 (Çavuşoğlu 1977: 565)